

CAPUT III

DE FINE CREATIONIS RERUM

Quatuor inquiri possunt : 1° quid sibi proposuerit Deus tanquam rationem creationis? 2° cui voluerit eam prodesse? 3° quem finem ultimum universis rebus assignaverit? 4° quem finem proximum assignaverit singulis? Quatuor hisce quæstionibus per partes respondet sequens

30. PROP. : *Finis ultimus creationis rerum fuit bonitas Dei non augenda quidem, sed creaturis communicanda et ab iis celebranda, licet singulis insit proprius finis proximus.*

PROB. 1ª PARS, *nempe finem creationis esse Deum ipsum.* Enimverò finis est primum movens, quo agens allicitur ac determinatur ad agendum, ad aliquid acquirendum vel obtinendum. Porrò Deus, quatenus ens primum, causa prima, et omnia in seipso bona continens, non potuit ullà re a se distinctà moveri seu allici ad creandum (1).

PROB. 2ª PARS, *scilicet finem creationis esse bonitatem Dei non augendam, sed creaturis communicandam.* Ut enim clarè argumentatur D. Thomas, sunt « quædam quæ simul agunt « et patiuntur, quæ sunt agentia imperfecta. Et his convenit « quòd etiam in agendo intendant aliquid acquirere. Sed « primo agenti, *qui est agens tantum*, non convenit agere « propter acquisitionem alicujus finis, sed intendit solùm « communicare suam perfectionem, quæ est ejus bonitas... « Et ideo solus (Deus) est maximè *liberalis*, quia non agit « propter suam utilitatem, sed solùm propter suam boni- « tatem. » (1^a, q. 44, a. 4, c. et ad 1).

(1) « Universa propter semetipsum operatus est Dominus. » (*Prov.*, XVI, 4). — « Ego sum primus et novissimus, principium et finis. » (*Apoc.*, XXII, 13).

PROB. 3^a PARS, *nempe finem creationis fuisse bonitatem Dei a creaturis celebrandam.*

Hoc sequitur ex probatis. Si enim, ex unà parte, Deus non potuit creare nisi propter seipsum; si autem, ex alià parte, non potuit aliquid acquirere ex creaturis, nisi manifestationem suæ gloriæ vel perfectionis, necesse est ut ea habeatur ut finis *ultimus* quem universis rebus assignavit. Hoc sensu, non soli cœli, sed universæ creaturæ « *enarrant gloriam Dei*, » ut ait sacer Psaltes. — Ad rem D. Thomas : « Totum universum cum singulis suis partibus, ordinatur in Deum, sicut in finem, in quantum in eis per quamdam imitationem divina bonitas *repræsentatur* ad gloriam Dei, quamvis creaturæ rationales *speciali* modo habeant Deum finem, quem attingere possunt suâ operatione, cognoscendo et amando. » (1^a, q. 65, a. 2, c) (1).

PROB. 4ª PARS, *nempe singulis creaturis proprium inesse finem proximum pro variâ cujusque naturâ.* « Si, ut rectè dixerit D. Thomas, alicujus totius et partium ejus velimus finem assignare, inveniemus primò quidem quòd singulæ partes sunt propter suos actus, sicut oculus ad videndum. Secundò verò, quòd pars ignobilior est propter nobiliores, sicut sensus propter intellectum et pulmo propter cor. Tertiò verò, omnes partes sunt propter perfectionem totius, sicut et materia propter formam; partes enim sunt quasi materia totius. — Sic igitur, et in partibus universi, unaquæque creatura est propter suum actum et perfectionem. Secundò autem creaturæ ignobiliores sunt propter nobiliores, sicut creaturæ quæ sunt infra hominem sunt propter hominem. Singulæ autem creaturæ sunt propter perfectionem totius universi. » (1^a, q. 65, a. 2, c).

(1) Quomodo cum Dei gloriâ cohæreat hominis felicitas clarè evolvit Lessius : « Summa (Dei) gloria externa est ipsum a nobis perfectè cognosci, amari et gustari; summum bonum *nostrum* est Deum videre, amare et gustare. Itaque in summâ Dei gloriâ formaliter includitur bonum nostrum, et hoc ipso quod Deus illam gloriam intendit et quærit, intendit et quærit summum bonum et commodum nostrum. Unde non minus gratias Deo agere debemus quòd quærat gloriam suam quàm quòd quærat

CAPUT IV

DE LEGIBUS MUNDI AUT NATURÆ

Ad hanc magni momenti quæstionem absolvendam præstat expendere, 1° notionem, 2° existentiam, 3° contingentiam legum naturæ; 4° possibilitatem derogationis istis legibus per miraculum inferendæ.

ARTICULUS I

Notio generalis ordinis, naturæ et ejus legum.

31. I. Notio generalis ordinis (1). Ordo, in universum, designat congruam et fixam dispositionem plurium, ad formandum quoddam totum fruens unitate. Porrò, dispositio ista spectari potest vel in unaquaque re, vel in pluribus rebus inter se connexis.

Si prius, « tunc unaquæque res optimè disponitur, ut « perbellè ait S. Thomas, cùm ad suum finem convenienter « ordinatur. Finis enim uniuscujusque est bonum. » (*Cont. Gent.*, procem., c. 1). — Quocirca, res aliqua rectè ordinata dicetur, si tum potentiæ, tum operationes ejus ad finem attingendum debite aptentur. Hoc sensu ordo solet definiri *apta dispositio plurium ad finem*; ac totuplicem ordinem distinguere licet, quotuplicis generis distinguuntur res quibus proprius finis, propriæ potentiæ et operationes conveniunt.

Si posterius, tunc res plures inter se rectè disponuntur, quum diversi sunt generis ac diversæ diversum locum et

salutem nostram; quia gloria ejus est salus nostra. » (*De perfect. divin.*, l. 14, c. 3, n. 60).

(1) Cf. *L'Idée du Beau*, 1re part., c. 4, § 1.

munus occupant, atque aliæ aliis pro variâ suâ nobilitate subordinantur, ut sese mutuò juvent et singulæ finem suum certiùs assequantur. Hoc sensu ab Augustino præclarè ordo definitur « *parium dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio.* »

Jam verò de ordine 2° sensu accepto infrà dicemus, ubi de colligatione rerum mundanarum; in præsentia de ordine naturæ priori sensu accepto disputamus.

32. II. Notio naturæ. — 1° Natura significatione multiplice usurpatur. Si sumatur *latius*, a rei *essentiâ* non secernitur. At *propriè* designat *essentiam rei, prout est principium primum activitatis.* — Interdum amplectitur *complexionem* rerum creatarum, quatenus ad proprios fines ordinem habent, et præsertim collectionem rerum *corporalium*, quatenus agunt ex *necessitate* naturæ. — Demum quandoque naturæ nomine vocatur ipse rerum creatarum Auctor, qui dicitur *natura naturans*, ut distinguatur a *naturâ naturatâ*. Hic dicimus de naturâ, prout rebus creatis convenit.

Ex his intelligere licet quid sit *naturale, supernaturale* et *præternaturale*.

33. Naturale definiri potest *id quod afficit res creatas, prout in proprio genere continentur.* Itaque naturale dicitur quidquid vel ipsam rei essentiam constituit, vel constitutam sequitur, vel essentiæ, potentiis propriisque operationibus proportionatur. Hinc naturale est homini ut rationalis sit, ut intelligat, vel sit philosophus. Quatuor igitur cuique rei naturalia sunt, nimirum ejus essentia, potentiæ, operationes his consentaneæ, et finis omnibus his proportionatus.

34. Supernaturale (1), ipsâ vi nominis, *est aliquid quod ab extrinseco principio naturæ additur, ejusque exigentias omnes ac vires transcendit*; v. g., elevatio hominis ad visionem *intuitivam* Dei. Quamobrem supernaturale propriè dictum non tantùm *alicujus* creaturæ particularis, sed *universarum* creaturarum conditionem superat. — Unde vehementer erravit

(1) Cf. S. Th., *Cont. Gent.*, III, 147, n. 1, 3; 1^a 2^æ, q. 109, a. 1, ad 1, a. 3, ad 2, q. 112, a. 1, c, q. 114, a. 2, c.

Gioberti, quo docente, quæque creatura perfectior supernaturalis est relativè ad inferiorem; v. g. angelus relativè ad hominem, et homo relativè ad animal ratione destitutum. At quanquam natura superior supernaturalis quit dici, quatenus ad inferiorem comparatur, tamen ipsa in se inspecta est quid naturale, cui insunt naturales vires et operationes.

35. Demum *præternaturale* medium tenet inter naturale et supernaturale, ac vocari potest supernaturale *latius* acceptum. Scilicet præternaturale est *quidquid fit in aliquo vel ab aliquo ente præter modum ejus agendi consuetum, nec servat proportionem consequentis ad antecedens, quin tamen vires totius naturæ creatæ prætergrediatur*; v. g., si quis ex indocto doctus evadat sine labore, vel si unda segnius fluat ac fert alvei proclivitas, aut si directionem ejus homo immutat in aliasque partes convertat, obtinet præternaturale. — Generatim, quidquid agens liberum in rebus physicis immutat, ipsis præter naturam accidit.

III. *Notio legum naturæ.*

36. *Lex, universim spectata, est norma juxta quam ens aliquod actiones suas dirigit vel dirigere debet.*

Differt a *vi* seu *causâ*, quia 1° causa est *particularis*, lex autem *generalis*; et 2° causa *producit* effectum, dum lex non producit effectum, sed potius *regit*, quatenus efficit ut producat modo determinato et constanti.

37. Lex autem *naturæ*, si sumatur *latius*, est *norma juxta quam res creatæ actiones suas exercent vel debent exercere*. Si definiatur *strictè*, est *norma juxta quam res physicæ suas actiones exercent*. — Quapropter, si amplectaris *omnium rerum* physicarum leges, habebis *ordinem naturæ generalem*.

38. De *cursu naturæ*. Cursus naturæ nihil aliud est nisi *consecutio ipsa effectuum aut phænomenorum secundum ordinem constantem legum physicarum*. Naturam enim merito *currentem* diceres, cujus varii effectus intra leges certas, veluti *metas* quasdam, mirâ constantiâ contingunt.

ARTICULUS II

De existentiâ legum naturæ.

39. *Assertio* : *Existunt leges in naturâ.*

Enimverò res *physicæ*, teste *experientiâ*, tum *singulæ*, tum *universæ* operationes suas certâ, constanti et uniformi ratione exercent. Atqui hoc sibi volunt leges naturæ (1). Hoc porrò adeo verum est, ut scientiæ vulgò naturales totæ occupentur circa legum naturæ considerationem.

40. *Scholium*. Omnes res *physicæ* seu naturales reguntur legibus quibusdam *communioribus* numero *paucis*, quæ *simplicitate* suâ sapientiam Dei publicam faciunt. — At supra eas leges communes quibus universa subest natura, distinctæ ac *propriæ* sunt leges cùm *vegetalibus*, tum *animalibus*, quippe quæ propriam naturam, propriasque operationes habeant, quibus omnino differunt a rebus inanimis.

ARTICULUS III

De contingentia legum naturæ.

41. *Assertio* : *Leges naturæ pleræque sunt contingentes.*

*Probat*ur contra pantheistas, fatalistas, materialistas et rationalistas, qui alii aliis ex causis eas omnino necessarias et immutabiles esse asserunt.

1° Ex definitione, leges naturæ designant normam *genera-*

(1) Clarè D. Augustinus : « Omnis iste naturæ usitatissimus cursus habet quasdam naturales leges suas, secundum quas et spiritus vitæ qui creatura est, habet quosdam appetitus suos determinatos quodammodo, quos etiam mala voluntas non possit excedere. Et elementa mundi hujus corporei habent definitam vim qualitatemque suam, quid unumquodque valeat vel non valeat, quid de quo fieri possit vel non possit. Ex his velut primordiis rerum, omnia quæ gignuntur suo quoque tempore exortus processusque sumunt finesque et decessiones sui cujusque generis. Unde fit ut de grano tritici non nascatur faba, vel de faba triticum, vel de pecore homo, vel de homine pecus. » (*De Gen. ad litt.*, l. ix, c. xvii, n. 32).

lem juxta quam res creatæ, et præsertim res physicæ, actiones suas exercent. Porrò, licèt hæc norma digna sit quam vehementer admiremur, tamen haud præ se fert aliquid *absolutum*. Nam operationes rerum *contingenter exercentur*. Et sanè res naturales nec essentiâ suâ, nec potentiis propriis spoliari queunt; attamen *exercitium* earum activitatis, utpote contingens, immutari potest; v. g. si organa nostri corporis aliter fuissent constituta, aliæ esse potuissent nutritionis, augmenti vel generationis leges. Idem porrò diceres de multis ex legibus quæ regunt exercitium activitatis intellectus ac voluntatis.

Confirmatur, quia ordo rebus mundanis inditus procedit ex divinâ sapientiâ, ut supra (n. 16) probavimus. Porrò cùm ordo ille sit finitus, « non adæquat divinam sapientiam, ut « sic divina sapientia limitetur ad hunc ordinem... et non « possit alius cursus rerum effluere. » (S. Th., 1^a, q. 25, a. 5, c).

2° In rebus physicis, *motus impetus et directio*, ac proinde lex, præsertim pendet ex earum mole, numero, diversitate, situ vel distantia. Porrò earum moles, numerus et diversitas, situs et distantia, alia esse potuissent ac sunt; et ideo, alia esse potuisset directio earum activitatis, alius cursus.

Attamen res physicæ, utpote intellectu et libertate carentes, non possunt agere aliter atque agunt, ac proinde, *quoad eas*, leges naturæ *necessariæ* dici possunt.

Dixi leges pleræque; quia in quovis ente creato sunt *pauciores* quædam leges quæ ab ejus essentiâ *necessariò* defluunt; v. g. si producat plantam vel animal, oportet ut vegetare valeat aut sentire; si homo, necesse est ut insuper intelligere et velle queat. — Rursus, sunt quædam leges *absolutæ*, sine quibus facultas vegetativa, sensitiva, intellectiva, aut appetitiva, non esset id quod est, proinde non conciperetur. — Demum, aliæ sunt leges quas vocares *mixtas*, quia fluunt *necessariò a conditione* quæ ipsa *potuisset non poni*: v. g. suppositis tali distantia, tali mobili, talive motoris impulsu, talis motus sequi debet.

ARTICULUS III

De possibilitate derogationis ordini naturæ per miraculum (1).

Quatuor de miraculo investigari debent: 1° illius notio; 2° illius variæ species; 3° illius possibilitas et convenientia; 4° illius cognoscibilitas.

§ I. — De notione miraculi.

42. 1° *Definitio nominalis*. « Nomen miraculum ab *admiratione* sumitur. Admiratio autem consurgit cùm effectus sunt manifesti et causa occulta, sicut aliquis admiratur cùm videt eclipsim solis et ignorat causam. Potest autem causa effectus alicujus apparentis alicui esse nota, quæ tamen est alii incognita. Unde aliquid est mirum uni quod non est mirum alii, sicut eclipsim solis miratur rusticus, non autem astrologus. — Miraculum autem dicitur quasi *admiratione plenum*; quod scilicet habet causam simpliciter et omnibus occultam. Hæc autem est Deus. « Unde illa quæ a Deo fiunt præter causas nobis notas, miracula dicuntur. » (1^a, q. 105, a. 7, c).

43. 2° *Definitio realis*. Miraculum definiri potest *quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ*.

Dicitur 1° *quod fit præter ordinem naturæ*; unde creatio mundi, vel animæ humanæ non est *propriè* miraculum, quia, ut dicit D. Thomas « hæc non sunt nata fieri per alias causas; et ita non contingunt præter ordinem naturæ, cùm hæc ad ordinem naturæ non pertineant. » (1^a, q. 105, a. 7, ad 1).

Dicitur 2° *præter ordinem totius naturæ creatæ*, ita ut non sit solùm *præternaturale*, sed et *supernaturale*. Ratio est quia phænomenon *quoad se naturale* nequit propriè miraculum dici.

(1) Cf. *Le Kantisme et le Positivisme*, c. XI : *Le surnaturel*.

Porrò quodcumque phænomenon merè præternaturale fieri supponatur, solummodo naturale est *quoad se*; v. g. quod facit *homo* in rebus inferioribus præter earum naturam, extranaturale est relativè ad ipsas, sed merè naturale relativè ad hominem; item, quod *angeli* boni vel mali *propriâ* virtute præter naturam hominis faciunt, præternaturale est relativè ad hominem, sed in se merè naturale est, cùm fiat virtute propriâ naturæ cujusdam creatæ.

Appositè S. Thomas : « Non sufficit ad rationem miraculi « si aliquid fiat præter ordinem naturæ alicujus *particularis*, quia sic, cùm aliquis projicit lapidem sursum, miraculum faceret, cùm sit præter ordinem naturæ lapidis. Ex hoc ergo aliquid dicitur esse miraculum, quòd fit « præter ordinem *totius* naturæ creatæ. Hoc autem non potest facere nisi Deus, quia quidquid facit angelus, vel « *quæcumque* alia creatura *propriâ* virtute, hoc fit secundum « ordinem naturæ creatæ, et sic non est miraculum. Unde « relinquitur quòd solus Deus miracula facere possit. » (1^a, q. 110, a. 4, c).

44. Angelorum opera, si miracula sint, non ab ipsis exe-runtur popriè, sed a Deo, qui ad eorum desiderium miracula facit; si autem ab ipsis *propriâ* virtute fiant, miracula dici possunt *quoad nos* sive *mirabilia*, non autem *simpliciter* miracula. — Quia enim non omnis naturæ creatæ virtus nobis cognita est, cùm agens quoddam aliquid facit præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, actio ista, *quoad nos*, miraculi rationem induit, etsi per se non sit miraculum.

45. Naturæ miraculi accedunt ejus *propriates*, quæ quatuor numerari possunt; scilicet : 1. quòd sit *arduum*, non quidem respectu potentiæ divinæ, sed respectu naturæ quam excedit; — 2. quòd sit *supra spem naturæ*, quæ ad ipsum non habet ordinem naturalem, sed potentiam obedientialem tantum; — 3. quòd sit *insolitum*, quia fit præter cursum consuetum naturæ; — 4° quod aliquo modo sit *sensibile*, vel *in se*, vel in suis *effectibus*, ut certò constare valeat.

§ II. — De variis miraculi speciebus.

Trifariam dividi potest miraculum, nimirum ex naturâ ordinis cui derogat, ex ratione quâ naturam transcendit, et ex modo quo fit.

46. 1° *Ex naturâ ordinis cui derogat*, miraculum triplicis generis distinguitur, scilicet *physicum*, *intellectuale* et *morale*, prout derogat legi physicæ, ut mortui suscitatio; vel legi intellectuali, ut subita illuminatio mentis, quo modo prophetarum animus a Deo solet illuminari; vel legi morali; ut mirabilis Pauli conversio.

47. 2° *Ex ratione quâ naturam transcendit, sive ex magnitudine suâ*, miraculi triplex species a D. Thomâ recensetur. « Nam secundum quòd magis excedit facultatem naturæ, secundum hoc majus miraculum dicitur. Excedit autem aliquid facultatem naturæ tripliciter : uno modo, quantum ad « *substantiam facti*, sicut quòd duo corpora sint simul, vel « quòd sol retrocedat, aut quòd corpus humanum glorificetur : quod nullo modo natura facere potest; et ista tenent « *summum* gradum in miraculis. — Secundò, aliquid excedit facultatem naturæ non quantum ad id quod fit, sed « quantum ad *id in quo fit*, sicut resuscitatio mortuorum et « illuminatio cæcorum. Potest enim natura causare vitam, « sed non mortuo, et potest præstare visum, sed non cæco; « et ista tenent *secundum* locum in miraculis. — Tertio modo, excedit aliquid facultatem naturæ, quantum ad « *modum et ordinem faciendi*; sicut quum aliquis subito per « virtutem divinam a febre curatur, absque curatione et consueto processu naturæ... et hujusmodi tenent *infimum* locum in miraculis. » (1^a, q. 105, a. 7, c).

48. 3° *Ex ratione modi quo fit*, triplex etiam miraculum distinguit S. Thomas, nempe miraculum supra naturam, contra naturam et præter naturam.

Miraculum *supra naturam* illud est quod natura vel nullo modo, vel saltem non in eo subjecto facere potest. *Contra naturam* esse dicitur « quando in naturâ remanet contraria

« dispositio ad effectum quem Deus facit, sicut quando con-
« servavit pueros illæsos in camino, remanente virtute com-
« burendi in igne, et simile est quòd virgo peperit. » (*Qq. disp.*, q. de *Mirac.*, a. 11, ad 3). Miraculum præter naturam illud est quo Deus effectum producit quem natura non eodem, sed alio modo producere potest.

49. Patet miracula supra et contra naturam *reduci* posse ad miracula quoad substantiam et quoad subjectum; miracula autem præter naturam ad miracula quoad modum.

§ III. — De possibilitate et convenientiâ miraculi.

50. Miraculi *possibilitatem* negant quicumque leges naturæ necessarias esse volunt, et nihil admittunt quod supernaturali dici possit. Quorum error vocatur *naturalismus*.

51. PROP. : *Possibilia, imò maximè convenientia sunt miracula.*

PROB. 1ª PARS. 1° *Ex naturâ ordinis mundi.* Si ordo mundi est contingens, potest Deus ei derogare, quia quidquid est contingens, aliter esse potest atque est. Si autem potest Deus derogare ordini seu legibus mundi, potest facere miraculum, quippe quod nil nisi derogationem ad istas leges importat. Porrò, ex probatis (n. 19, 41) ordo mundi est contingens, « quia ordini causarum secundarum ipse (Deus) non « est subjectus, sed talis ordo ei subjicitur, quasi ab eo pro-
« cedens non per necessitatem naturæ, sed per arbitrium « voluntatis. » (1^a, q. 105, a. 6. c).

2° *Ex potentiâ Dei.* Triplici modo miraculum concipitur: vel si Deus producat effectus causarum secundarum sine ipsis; vel si producat effectus ad quos causæ secundæ se non extendunt; vel si impediatur effectum qui ab alicujus causæ creatæ actione naturaliter sequi deberet. Atqui Deus hac triplici ratione miraculum facere potest.

Potest producere effectus causarum secundarum sine ipsis, quia suam illis virtutem dedit, ac proinde habet virtutem quam ipsæ habent. — Potest etiam producere effectus ad quos ipsæ se non extendunt; majorem namque his virtu-

tem habet, quum sit infinitæ potentiæ, hæ autem finitæ. — Potest demum impedire effectum qui naturaliter ab actione causæ alicujus creatæ sequi deberet, propterea quòd, ex dictis, (n. 41), nullus effectus ad rerum essentiam pertineat. Unde, si homo, qui nullius naturæ est auctor, impedire potest effectum naturalem alicujus rei, v. g. manu suâ ob stare quin lapis cadat, Deus, qui est conditor omnium naturarum, potest a *fortiori* creaturæ cujusvis naturalem effectum prohibere.

3° *Ex consensu omnium populorum* qui non solùm possibilitatem, verùm etiam *existentiam* miraculorum semper admiserunt.

PROB. 2^a PARS, quia miracula manifestam faciunt dependentiam rerum a Deo, celebrant Providentiam Dei, et publicam faciunt ejus potentiam et sæpenumero bonitatem, cum generalim fiant in gratiam ac salutem hominum. Quare fidem illorum amoremque suscitant vel roborant (1).

52. *Objicitur* miraculum repugnare tum Deo, tum legibus naturæ: *Deo quidem*, scilicet illius immutabilitati et sapientiæ; *legibus autem naturæ*, quæ si derogationem patiantur, jam desinunt esse leges, imò habentur ut ineptæ, quippe quæ corrigi debeant.

Porrò negandum est utrumque assertum.

1° Deus enim, quum ab æterno leges naturæ tulit, ab æterno etiam decrevit se iis in temporum decursu nonnunquam esse derogaturum; ac propterea miracula efficiendo *implet* suam, nedum mutet voluntatem. Sapientiæ autem suæ non deest, utpote qui miracula exerat certis ex causis, videlicet ad assequendum bonum præstantius ad quod, ex dictis, sese non extendunt leges naturæ.

(1) « Quia Deus non est talis substantia quæ videri oculis possit, et miracula ejus quibus totum mundum regit, assiduitate viluerant, ita ut pene nemo dignetur opera Dei mira et stupenda in quolibet seminis grano; secundum ipsam suam misericordiam servavit sibi quædam, quæ faceret opportuno tempore præter usitatum cursum ordinemque naturæ, ut non majora, sed insolita videndo stuperent, quibus quotidiana viluerant. » (S. Aug. in Joann. tract. 24).

2° Quod autem attinet ad leges naturæ, non desinunt esse leges, tametsi aliquam exceptionem patiantur; siquidem ea non est generatim legum natura, ut *semper* effectum suum sortiantur, sed ut *plerumque*. Miraculum verò, ut inuimus ubi de inductione (*Leg.*, n. 78), est phænomenon satis insolens tum in spatio, tum in tempore. — Nec ab eo lex ulla *generalis* læditur, sed suspenditur solum *particularis* effectus legis cujusdam *particularis*.

3° Cæterum miraculum non probat leges naturæ esse ineptas *in genere suo*, ita ut corrigi debeant, sed probat duntaxat eas impares esse ad attingendum finem altioris ordinis, qui ex derogatione ipsis illatâ consequitur.

§ IV. — De cognoscibilitate miraculi.

53. *Status quæstionis*. In Logicâ (n. 68) ostendimus existentiam miraculi, quatenus est factum *sensibile*, tam certò constare posse quam existentiam facti naturalis. Quæritur autem utrum etiam constare possit, quatenus *supernaturale*, seu quatenus superat ordinem ac vires totius naturæ creatæ. Porrò libenter concedimus in certis casibus rem ambiguum esse posse, sed contendimus aliquando nullum esse dubio locum.

54. *Assertio* : *Miraculum aliquando certò constare potest.*

Probatur quia manifestum est quædam facta, aliunde indubia, præ se ferre derogationem alicui legi naturæ nobis satis notæ, sive, ut sumamus exempla D. Thomæ (supra n. 47) facultas naturæ superetur quoad *substantiam facti*, v. g. « quòd duo corpora sint simul », sive *quoad subjectum*, « sicut resuscitatio mortuorum et illuminatio cæcorum », sive *quoad modum*, « sicut cum aliquis subito per virtutem divinam a febre curatur, absque curatione et consueto processu naturæ » (1).

(1) « Si quis dixerit miracula nulla fieri posse, proinde omnes de iis narrationes, etiam in Scripturâ sacrâ contentas, inter fabulas vel mythos allegandas esse; aut miracula certò cognosci nunquam posse, nec iis divi-

In sanatione quidem morborum qui ad *nervos* pertinent, sæpe dubio est locus, si medicorum auctoritati fides; in aliis autem morbis nulla justa ambigendi causa esse potest, si v. g. gravissimi sint ac diuturni, et subito, nullo sumpto remedio, ad jussum vel orationem planè fugentur.

Porrò ad discernenda facta quædam extraordinaria, licet humana vel forte diabolica, si casus anceps videatur, recurrendum erit, ut sapienter jubet *Bened. XIV*, ad eorum *efficaciam, utilitatem, modum, finem, occasionem*, necnon ad *personam* quæ fecit. (*De canon. sanct.*, l. 4, p. 1, c. 4, n. 7 et c. 6 n. 6). Ecclesia autem catholica summâ utitur prudentia, imò et severitate in agnoscendis miraculis, ut constat ex canonizatione sanctorum.

55. *Scholium*. A miraculo secerni debet *ordo supernaturalis* (2) qui præ se fert aliquid fixum ac stabile, legibus naturæ superadditum, nec tamen propriè ipsis derogans, quoniam ex naturâ suâ non habet ut per alias causas aut leges fiat.

Cæterum, ordo supernaturalis non minùs *possibilis* est quàm miraculum, easdemque ob causas.

Nec ipse ordinem naturalem destruit, sed *perficit*, nec perturbat, cum illi ne derogat quidem, sed tantum superaddatur, nec sese cum eo permiscet et confundit, sed uterque proprias sibi operationes exercet et propriis officiis fungitur. E. g. christianus vir in eo cum aliis hominibus convenit quòd iisdem atque illi potentiis fruatur, ad eosdem actus exerendos idoneis; sed in eo differt quòd novis aliisque fretus auxiliis, par efficiatur ad excellentiores operationes finemque nobiliorem.

nam religionis christianæ originem rite probari; anathema sit. » (*Conc. Vatic.*, de fide cathol., c. 3).

(1) Cf. *Le Kantisme et le Positivisme*, c. xi, p. 388 et seq.